

Gazi Üniversitesi Sanat Eğitimi Konulu Lisansüstü Tezlerinin (2010–2024) Tematik İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi

A Thematic and Methodological Analysis of
Postgraduate Theses on Art Education At
Gazi University (2010–2024)

Hacı Mustafa ORHUN¹, Ali Ertuğrul KÜPELİ²

¹Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Ankara
· orkuneforhun@gmail.com · ORCID > 0009-0003-1064-5590

²Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Ankara
· aliertugrulkupeli@gmail.com · ORCID > 0000-0003-3485-8489

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 06 Mayıs/May 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 22 Mayıs/May 2025

Yıl/Year: 2025 | **Cilt-Volume:** 3 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 87-109

Atıf/Cite as: Orhun, H. M., Küpelİ, A. E. "Gazi Üniversitesi Sanat Eğitimi Konulu Lisansüstü Tezlerinin (2010–2024) Tematik İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi" ERKİN, 3(1), Mayıs 2025: 87-109.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Ali Ertuğrul KÜPELİ

Yazar Notu/Author Note: "Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir."

GAZİ ÜNİVERSİTESİ SANAT EĞİTİMİ KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLERİNİN (2010–2024) TEMATİK İÇERİK VE YÖNTEM AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZ

Bu araştırma, 2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan lisansüstü tezleri tematik içerik ve yöntemsel özellikler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Toplam 220 tez; program türü, yayın yılı, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, örneklem grupları ve içerik temaları gibi değişkenler doğrultusunda betimsel tarama modeliyle analiz edilmiştir. Veriler, doküman incelemesine dayalı içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, tezlerin çoğunluğunu yüksek lisans çalışmalarının oluşturduğunu, nitel ve nicel yöntemlerin dengeli bir şekilde tercih edildiğini, karma yöntemlerin ise özellikle doktora düzeyinde yaygınlaştığını göstermektedir. En sık kullanılan veri toplama araçları arasında deneysel desenler, görüşme ve gözleme dayalı durum çalışmaları, sanatsal üretim süreçleri ve ölçek uygulamaları yer almaktadır. Örneklem grupları çoğunlukla öğrenci temelli olmakla birlikte, öğretmenler, akademisyenler, sanatçılar ve dezavantajlı gruplar da araştırmalarda yer almıştır. Tezlerin içerik analizinde altı ana temaya ulaşılmıştır: Sanat eğitimi yöntem ve yaklaşımları, kültürel miras ve geleneksel sanatlar, toplum temelli sanat uygulamaları, teknolojik entegrasyon, ölçme ve değerlendirme süreçleri ile öğrenci psikolojisi ve bireysel farklılıklar. Bu bulgular, sanat eğitimi alanındaki lisansüstü araştırmaların pedagojik, kültürel, teknolojik ve bireysel gelişim boyutlarına yönelik çok yönlü katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Lisansüstü Tezler, Yöntemsel Eğilimler, Tematik Analiz, Gazi Üniversitesi.

A THEMATIC AND METHODOLOGICAL ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES ON ART EDUCATION AT GAZI UNIVERSITY (2010–2024)

ABSTRACT

This study aims to examine postgraduate theses completed between 2010 and 2024 in the Department of Art Education at the Institute of Educational Sciences, Gazi University, in terms of their thematic and methodological characteristics. A total of 220 theses were analyzed using the descriptive survey model, based on document analysis. The data were evaluated through content analysis focusing on

variables such as degree level, publication year, research method, data collection tools, sample groups, and thematic content. The findings indicate that the majority of the theses are at the master's level, with a balanced use of qualitative and quantitative methods, while mixed methods are more prominent at the doctoral level. Common data collection techniques include experimental designs, case studies (interviews and observations), artistic practices, and standardized scales. The most frequently studied sample groups were students, followed by teachers, academics, artists, and disadvantaged groups. Six major themes emerged from the content analysis: instructional methods in art education, traditional arts and cultural heritage, community-based art practices, technology integration, assessment and evaluation processes, and student psychology and individual differences. These results demonstrate that postgraduate research in art education contributes significantly to pedagogical innovation, cultural transmission, technological application, and personal development.

Keywords: Art Education, Postgraduate Theses, Methodological Trends, Thematic Analysis, Gazi University.

1. GİRİŞ

Sanat eğitimi, bireyin estetik duyarlılığını geliştirmesi, yaratıcı düşünme becerisi kazanması ve kendini ifade edebilmesi açısından temel bir disiplin olarak görülmektedir (Alakuş & Mercin, 2007, s. 15). Bununla birlikte sanat eğitimi yalnızca bireysel gelişimi desteklemekle kalmaz; aynı zamanda bireyin sosyal çevresiyle, kültürel mirasıyla ve çağdaş dünyayla etkileşim kurmasını da kolaylaştırır. Bu yönüyle sanat eğitimi, hem bireysel hem de toplumsal bir dönüşüm aracı olarak değerlendirilmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi bağlamında, bireylerin estetik algılarını zenginleştirmek, görsel okuryazarlık becerilerini artırmak ve eleştirel düşünme süreçlerini desteklemek temel hedefler arasındadır (Erden Kocaarslan, 2024, s. 258). Bu kapsamda, görsel sanatlar eğitimi yalnızca teknik becerilerin öğretimiyle sınırlı kalmayıp bireyin entelektüel gelişimini de destekleyen çok yönlü bir yapıya sahiptir.

Türkiye’de sanat eğitimi tarihsel olarak güçlü temellere dayanmaktadır. Orta Asya’dan itibaren Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde mimari, hat, tezhip, minyatür, çini ve müzik gibi sanat dallarına verilen önem, sanat eğitiminin kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle Osmanlı’da nakkaşhaneler, medreseler ve Enderun mektepleri sistemli bir sanat eğitimi yapısının temelini oluşturmuştur.

Cumhuriyet döneminde ise modern sanat eğitimi anlayışı benimsenmiş; akademik kurumlar aracılığıyla bu eğitim çağdaş bir perspektifle yeniden yapılandırılmıştır.

Sanat eğitimi tarihsel sürekliliği içerisinde yalnızca estetik bir alan olarak değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ideolojik işlevler taşıyan çok boyutlu bir süreç olarak ele alınmaktadır. Osmanlı döneminde sanat eğitiminin devlet ideolojisi ile olan ilişkisi ya da Cumhuriyet döneminde ulusal kimlik inşasındaki rolü bu kapsamda değerlendirilebilecek önemli örneklerdir (Özsoy, 1996, s.111).

Sanat eğitimi, bireylerin yalnızca teknik becerilerini değil; bilişsel, duygusal ve sosyal gelişmelerini de desteklemektedir. Sanat yoluyla birey, farklı perspektifler kazanarak eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmekte; kendini ifade etme yetisini artırmakta ve çevresiyle daha güçlü bağlar kurabilmektedir (Dilmaç, 2009, s. 17). Aynı zamanda kültürel farkındalık ve toplumsal duyarlılık kazandıran bir araç olarak da önem taşımaktadır.

Kapitalist sistemin bireyleri üretim ve tüketime yönlendiren yapısına karşılık, sanat eğitimi bireylere eleştirel düşünce, estetik duyarlılık ve yaratıcı ifade olanakları sunarak farklı düşünsel alanlar açmaktadır (Kuru, 2016, s. 8). Bu yönüyle sanat, bireyin yalnızca üretim nesnesi değil; düşünen, sorgulayan ve ifade eden bir özne hâline gelmesine katkı sağlar.

Bununla birlikte, sanat eğitiminin hâlâ birçok eğitim kurumunda ikincil bir konumda yer aldığı; yalnızca “yetenekli” bireyler için gerekli olduğu düşüncesinin yaygın olduğu görülmektedir. Oysa sanat eğitimi, herkes için geliştirici ve dönüştürücü bir araç olup, empati, duygusal farkındalık ve zihinsel esneklik gibi becerileri desteklemektedir (Kırıçoğlu, 2005, s. 5–7). 21. yüzyılda sanat eğitimi yalnızca yaratıcı bir etkinlik değil; aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve teknolojik dönüşüm süreçleriyle doğrudan ilişkilidir. Dijitalleşme, yeni medya ve yaratıcı endüstrilerin yükselişi, sanat eğitiminin kapsamını genişletmiş ve disiplinlerarası yaklaşımları zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, sanat eğitiminin tüm bireyler için temel bir hak olarak değerlendirilmesi gerektirir.

Görsel sanatlar ve resim-iş eğitimi, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kültürel aktarım, toplumsal bütünleşme ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından da stratejik öneme sahiptir. Ancak sanat eğitimi üzerine yapılan lisansüstü akademik çalışmaların kapsamı, yönelimi ve tematik çeşitliliği üzerine yapılmış bütüncül değerlendirmeler literatürde sınırlıdır (Çal, 2016, s. 42).

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda 2010–2024 yılları arasında tamamlanan 220 lisansüstü tezi; program türleri, yöntemsel yaklaşımlar, veri toplama araçları, örneklem grupları ve tematik içerikleri açısından analiz ederek, sanat eğitimi alanındaki akademik

üretimin genel yönelimlerini, eğilimlerini ve eksik kalan alanlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, bu araştırmanın problemi şu şekilde ifade edilebilir: “*Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı’nda 2010–2024 yılları arasında tamamlanan lisansüstü tezler, tematik ve yöntemsel açıdan nasıl bir dağılım göstermektedir?*”

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda tamamlanan 220 lisansüstü tezi sistematik olarak inceleyerek, sanat eğitimi alanındaki akademik eğilimleri, yöntemsel yönelimleri ve tematik çeşitliliği ortaya koymaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda:

1. Tezlerin program türlerine ve yıllara göre dağılımı incelenerek, alandaki akademik üretimin nicel yoğunluğu ve zaman içindeki değişimi tespit edilmiştir.
2. Araştırma yöntemlerinin analiziyle, sanat eğitimi alanında benimsenen metodolojik yaklaşımlar ve doktora tezlerinde görülen yöntemsel derinlik değerlendirilmiştir.
3. Veri toplama araçları, çalışmalarda kullanılan araçsal çeşitlilik ve ölçme araçlarının sanat eğitimi bağlamındaki uyarlanma biçimleri açısından ele alınmıştır.
4. Örneklem grupları üzerinden, sanat eğitimi araştırmalarının hangi hedef kitlelere odaklandığı, özellikle öğrenci gruplarının ağırlığı ve dezavantajlı bireylerin araştırmalarda nasıl temsil edildiği irdelenmiştir.
5. Tez amaçları ve ulaşılan sonuçlar tematik olarak sınıflandırılmış; öğretim yöntemleri, kültürel aktarım, toplumsal katkı, teknoloji entegrasyonu, ölçme-değerlendirme süreçleri ve psikolojik gelişim başlıklarında sanat eğitiminin rolü değerlendirilmiştir.

Bu yönleriyle çalışma, sanat eğitimi alanında son on beş yılda üretilen tezlerin bütüncül bir görünümünü sunmakta ve gelecekteki araştırmalara hem yöntemsel hem de tematik açıdan yön vermeyi amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma, araştırmacının verileri derinlemesine inceleyerek anlamlı bilgi ve içgörüler elde etmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Nitel araştırmalar, genellikle katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini, hislerini ve algılarını daha iyi anlamaya yönelik olarak yapılır. Bu tür araştırmalar, sayısal verilerden ziyade, fenomenlerin anlamını ve bağlamını keşfetmeye odaklanır (Merriam, 1998). Böylece bireylerin ya da grupların çeşitli durumlar karşısındaki tutumları, davranışları ve duyguları hakkında derinlemesine bilgi sağlanır.

Bu bağlamda araştırma, nitel desenlerden biri olan durum çalışması modeli ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, belirli bir olay, grup, durum veya fenomenin ayrıntılı bir şekilde incelenmesini sağlayan güçlü bir yöntemdir. Araştırmacı, incelenen olguyu derinlemesine analiz ederek bağlamını ve içsel dinamiklerini anlamayı amaçlar. Ayrıca, bu model verilerin düzenli şekilde organize edilmesine yardımcı olur ve araştırmacılara anlamlı sonuçlara ulaşma imkânı tanır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Türkiye'deki üniversitelerin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ve eğitim bilimleri enstitüsü resim-iş eğitimi alanında tamamlanan tüm lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın örneklemini, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda 2010–2024 yılları arasında tamamlanmış 220 (iki yüz yirmi) lisansüstü tez oluşturmaktadır. Bu tezlerden 151'i yüksek lisans, 69'u ise doktora düzeyindedir (Orhun, 2025, s. 24). Seçilen örneklem, resim-iş eğitimi alanındaki akademik üretimi temsil edici niteliktedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler, YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden açık erişime sunulan tez metinlerinin sistemli biçimde incelenmesiyle elde edilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında, araştırma soruları oluşturulmuş; bu sorular doğrultusunda belirlenen tezler içerik açısından incelenmiştir. Her bir tez dikkatle okunmuş, belirli temalar çerçevesinde kodlanmış ve veriler analiz formlarına kaydedilmiştir. Bu süreçte, temalar araştırma soruları çerçevesinde organize edilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada elde edilen veriler, nitel veri analiz tekniklerinden biri olan betimsel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel içerik analizi, verilerin sistemli bir biçimde sınıflandırılmasını ve anlamlı temalar etrafında sunulmasını sağlayan etkili bir tekniktir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu analiz süreciyle birlikte, tezlerin yöntemsel dağılımları, kullanılan veri toplama araçları, örneklem grupları ve tematik yönelimleri belirlenmiştir. Kodlama işlemi sonrasında elde edilen veriler frekans ve yüzde analizleri ile desteklenmiş ve tablolarla görselleştirilmiştir. Bulgular, alan yazındaki mevcut eğilimlerle karşılaştırılarak yorumlanmıştır (Çalık & Sözbilir, 2014).

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, 2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan 220 lisansüstü tez çalışmasının sistematik incelemesinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda tezler; program türleri, tamamlandıkları yıllar, araştırma yöntemleri, kullanılan veri toplama araçları, örneklem grupları ve içerik temaları açısından detaylı biçimde analiz edilmiştir. Bu analizler sayesinde sanat eğitimi alanında akademik üretimin niceliksel gelişimi, yöntemsel çeşitliliği ve tematik eğilimleri ortaya konmuştur.

3.1. Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı

2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan 220 lisansüstü tezin program türlerine göre dağılımı incelendiğinde; bu tezlerin 151'inin (%69) yüksek lisans, 69'unun (%31) ise doktora düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu, sanat eğitimi alanındaki akademik üretimin ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo 1. Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı

Program Türü	f	%
Yüksek Lisans	151	69
Doktora	69	31
Toplam	220	100

Bu durum, yüksek lisans programlarının erişilebilirliği, süre açısından daha kısa olması ve birçok akademik personel ya da öğretmen mesleki gelişim amacıyla tercih etmesiyle açıklanabilir. Doktora tezlerinin sayısının daha az olması ise

bu düzeydeki çalışmaların hem araştırma kapsamı hem de bilimsel derinlik açısından daha uzun ve zahmetli süreçler gerektirmesiyle ilişkilendirilebilir.

Akademik üretimin büyük ölçüde yüksek lisans düzeyinde gerçekleştiği bu bulgu, lisansüstü eğitim politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Sanat eğitimi alanında doktora düzeyinde yürütülen araştırmaların sayısının artırılması, alanın bilimsel gelişimi ve kuramsal zenginliği açısından önemli bir gerekliliktir.

3.2. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, tez üretiminin yıllar içinde dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Özellikle 2019 yılı, yüksek lisans tezlerinin sayısında önemli bir artışın yaşandığı dönem olarak öne çıkmaktadır. Bu yılda 28 yüksek lisans tezinin tamamlanmış olması, aynı yıl toplam tez sayısının %14'ünü oluşturmuştur. Bu artış, Karaman ve Bakırcı'nın (2010) da belirttiği üzere, akademik teşvik uygulamalarının etkisiyle ilişkili olabilir.

Buna karşılık, 2020 ve 2021 yıllarında tez sayısında belirgin bir azalma görülmektedir. Bu düşüş, büyük olasılıkla COVID-19 pandemisinin yükseköğretim süreçlerinde yarattığı belirsizlik, uzaktan eğitim uygulamaları ve atölye temelli çalışmalarda yaşanan aksamalarla ilişkilendirilebilir. Bu durum, pandeminin yalnızca öğretim süreçlerini değil, aynı zamanda akademik üretimi de doğrudan etkilediğini göstermektedir. En fazla doktora tezinin tamamlandığı yıl 2018 olup bu yılda 8 doktora tezi yürütülmüştür. Bu veri, 2018 yılının doktora düzeyinde akademik yoğunluk açısından dikkat çeken bir dönem olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı (ilgili yıl bilgileri tabloda detaylı olarak verilmiştir)

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	%
2010	13	3	8
2011	11	7	8
2012	9	6	7
2013	13	3	8
2014	13	6	9
2015	10	6	8
2016	7	3	4
2017	9	3	5

2018	6	8	6
2019	28	2	14
2020	6	6	5
2021	3	2	2
2022	6	2	6
2023	9	5	6
2024	8	7	7
<i>Toplam</i>	<i>151</i>	<i>69</i>	<i>100</i>

Yıllara göre dağılım incelendiğinde, bazı dönemlerde akademik üretimde ivmelenmeler olduğu gibi, çeşitli dışsal faktörlerin (örneğin pandemi gibi) bu üretimi olumsuz etkileyebildiği de gözlemlenmektedir. Bu nedenle, lisansüstü eğitimde sürekliliği ve niteliği koruyabilmek adına, özellikle kriz dönemlerine yönelik alternatif akademik stratejilerin geliştirilmesi önemli bir gerekliliktir.

3.3. Araştırma Yöntemleri

2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan 220 lisansüstü tezin araştırma yöntemlerine göre dağılımı incelendiğinde, 94'ünün nicel (%43), 89'unun nitel (%40) ve 37'sinin karma yöntem (%17) ile yürütüldüğü görülmektedir. Bu dağılım, nicel ve nitel yöntemlerin birbirine yakın oranlarda tercih edildiğini, bu durumun da sanat eğitiminin hem bilimsel veriye dayalı hem de yorumlayıcı ve sanatsal yönelimleri içeren doğasına uygun bir dengeyi yansıttığını göstermektedir. Ancak karma yöntemlerin en az tercih edilen yöntem olması, alanda yöntemsel çeşitliliğin hâlâ sınırlı kaldığını ve disiplinlerarası yaklaşımların yeterince yaygınlaşmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle De Los Reyes & Kazdin (2008) tarafından vurgulanan bütüncül sanat eğitimi yaklaşımı göz önüne alındığında, karma yöntemlerin daha fazla teşvik edilmesi gerektiği açıktır.

Tablo 3. Tezlerin Araştırma Yöntemleri

Araştırma Yöntemi	Yüksek Lisans	Doktora	%
Nicel	69	25	43
Nitel	70	19	40
Karma	12	25	17
Toplam	151	69	100

Ayrıca, doktora tezlerinin özellikle karma ve nicel yöntemler açısından daha yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, doktora düzeyindeki çalışmaların daha kapsamlı ve çok yönlü araştırma stratejileriyle yapılandırıldığını göstermektedir. Bu bulgu, araştırmanın derinlemesine ve geniş açılı bakış açılarıyla ele alındığını işaret etmektedir.

Sonuç olarak, tezlerde tercih edilen araştırma yöntemleri, sanat eğitimi alanının hem pedagojik hem yaratıcı boyutlarını içeren bir çeşitlilik sergilese de, karma yöntemlerin artırılması alanın gelişimi açısından önemli bir gereksinim olarak öne çıkmaktadır.

3.4. Veri Toplama Araçları

2010–2024 yılları arasında tamamlanan 220 lisansüstü tezde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde, araştırmalarda en çok tercih edilen ilk dört araç şu şekilde sıralanmaktadır: deneysel desen (89 tez), durum çalışmaları (86 tez), sanatsal çalışmalar (76 tez) ve anket-ölçek uygulamaları (65 tez). Bu veriler, sanat eğitimi alanındaki akademik çalışmaların hem deneysel-ampirik yaklaşımları hem de sanat temelli ve yorumlayıcı yöntemleri bir arada barındırdığını ortaya koymaktadır.

Özellikle yüksek lisans tezlerinde sanatsal üretime dayalı uygulamalara ağırlık verildiği, buna karşılık doktora düzeyinde durum çalışmaları ve deneysel desenlerin daha yaygın kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, lisansüstü araştırmalarda öğrencilerin bireysel sanat pratiğine dayalı süreçleri tercih ettiğini; doktora düzeyinde ise daha sistematik ve çok kaynaklı veri üretimine yöneldiğini göstermektedir. Kırıçoğlu (2005) ve Dilmaç (2009) gibi araştırmacıların da vurguladığı üzere, sanat eğitimi sürecinde görsel, duyuşsal ve deneyimsel verilerin bir arada değerlendirilmesi; öğrencilerin estetik gelişimi, yaratıcılığı ve eleştirel düşünme becerileri açısından bütüncül bir bakış sunmaktadır.

Tablo 4. Tezlerin Araştırma Yöntemleri

Veri Toplama Araçları	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Deneyssel Desen	56	33	89
Durum Çalışmaları (Görüşme, Gözlem)	49	37	86
Sanatsal Çalışmalar (Resim Çalışmaları, Günlükler vb)	64	12	76
Anket ve Ölçekler (Ölçüte Dayalı Resim Değerlendirme Ölçeği, İşsizlik kaygısı ölçeği, sürekli umut ölçeği, yaşam doyumu ölçeği, Beklenti, Çevre Bilinci, Beğeni, Tutum, Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik, Motivasyon Algısı, Tutum, Başarı, vb)	45	20	65
Doküman incelemesi	29	11	40
Başarı Testi	4	14	18
Literatür Taraması	9	3	12
Kişisel Bilgi Formu	6	6	12
Eylem Araştırması	2	6	8
Dereceli Puanlama Anahtarı	-	6	6
Tarihsel Araştırma	8	1	6
Olgu Bilim	4	2	6
Görsel Okuryazarlık Beceri Testi	4	1	5
Göstergebilim	1	3	4
Ürün Değerlendirme Formu	1	1	2
Kelime İlişkilendirme Testi	-	1	1
Fenomenoloji	1	-	1

Bununla birlikte, doküman incelemesi (40 tez), başarı testleri (18 tez), kişisel bilgi formları ve literatür taramaları (12'şer tez) gibi geleneksel veri toplama araçlarının da yaygın şekilde kullanıldığı görülmektedir. Daha sınırlı sayıda da olsa, eylem araştırması, fenomenoloji, görsel okuryazarlık beceri testi, göstergebilim ve kelime ilişkilendirme testi gibi alternatif yöntemlerin de tercih edildiği dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik, sanat eğitimi araştırmalarında geleneksel ve çağdaş veri toplama stratejilerinin birlikte kullanıldığını göstermektedir. Sonuç olarak, veri toplama araçlarının dağılımı, sanat eğitimi araştırmalarında deneyssel, sanatsal, betimsel ve eleştirel yöntemlerin bir arada kullanıldığını, ancak nicel ve nitel veriyi birlikte ele alan yenilikçi yöntemlerin (eylem araştırması, göstergebilim, fenomenoloji gibi) daha fazla teşvik edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, sanat eğitimi alanındaki araştırmaların hem pedagojik hem yaratıcı yönlerini bütüncül bir yaklaşımla ele alma potansiyelini güçlendirmektedir.

3.5. Örneklem Grupları

2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan 220 lisansüstü tezin örneklem grupları incelendiğinde, araştırmaların büyük çoğunluğunun öğrenci gruplarını merkez aldığı görülmektedir. Bu durum, sanat eğitimi alanında yapılan akademik çalışmaların doğrudan eğitim sürecinde yer alan bireylerin deneyimlerine ve çıktılarına odaklandığını göstermektedir. En fazla tercih edilen örneklem grubu, 81 tez ile lisans öğrencileri olmuştur. Bu grubu sırasıyla ilköğretim öğrencileri (71 tez), ortaöğretim öğrencileri (22 tez), okul öncesi öğrenciler (5 tez), lisansüstü öğrenciler (3 tez) ve kurs öğrencileri (1 tez) izlemektedir.

Bu dağılım, sanat eğitimi araştırmalarında erişilebilirlik, uygulama sahasına yakınlık ve eğitim programlarının etkisini gözlemleme imkânı açısından öğrenci gruplarının araştırmalar için öncelikli birer odak noktası olduğunu ortaya koymaktadır. Erden Kocaarslan (2024)'ın da belirttiği üzere, Türkiye'de sanat eğitimi araştırmalarında öğrencilerin merkezde yer alması, eğitsel müdahalelerin sonuçlarını ölçmede pratik bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 5. Tezlerdeki örneklem grubu

	Örneklem Grubu	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Öğretmen	İlköğretim	5	1	6
	Ortaöğretim	3	-	3
	Kurs öğretmenleri (Gençlik, Kültür ve Sanat)	2	2	4
	Özel Eğitim Öğretmenleri	3	-	3
Öğrenci	Okul öncesi	4	1	5
	İlköğretim	59	12	71
	Ortaöğretim	12	10	22
	Lisans	45	36	81
	Lisansüstü	2	1	3
	Kurs öğrencileri (Gençlik, Kültür ve Sanat)	-	1	1
	Akademisyen	7	6	13
	Sanatçılar	5	-	5
	Veliler	1	-	1
	Kent sakinleri	-	1	1
	Hükümlü ve tutuklular	2	1	3
	Doküman inceleme	17	5	22

Öğrencilerin ardından ikinci sırada yer alan doküman incelemesi (22 tez), özellikle geçmişe dönük içerik çözümlemeleri ve kuramsal analizler açısından önemli bir veri kaynağı sunmaktadır. Öğretmenler (toplam 16 tez) de örneklem grupları arasında önemli bir yer tutmakta; bu grubun içinde en çok ilköğretim öğretmenleri (6 tez) ve kurs öğretmenleri (4 tez) öne çıkmaktadır. Bu bulgu, sanat eğitiminin uygulayıcıları olan öğretmenlerin pedagojik bakış açıları ve deneyimlerinin de araştırmalarda değerlendirildiğini göstermektedir.

Araştırmalarda yer verilen diğer örneklem grupları arasında akademisyenler (13 tez), sanatçılar (5 tez) ve hükümlü/tutuklu bireyler (3 tez) dikkat çekmektedir. Bu grupların çalışmalara dahil edilmesi, sanat eğitiminin yalnızca okul bağlamıyla sınırlı olmadığını; aynı zamanda toplumsal gruplar, kültürel çevreler ve özel durumlar bağlamında da değerlendirildiğini göstermektedir. Örneğin, sanatçılarla yapılan çalışmalar, sanat üretiminin özgün dilini anlamaya yönelik bir çaba olarak görülebilirken; dezavantajlı bireylerle (ör. hükümlüler, göçmenler) yapılan araştırmalar, sanatın iyileştirici ve dönüştürücü gücüne vurgu yapmaktadır (Kuru, 2016; Dilmaç, 2009).

Sonuç olarak, incelenen tezlerde örneklem çeşitliliği, sanat eğitimi alanının hem eğitim hem de toplum odaklı yönlerini yansıttığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bazı grupların (örneğin veliler, kent sakinleri, sanat kurumlarındaki uzmanlar vb.) yeterince temsil edilmediği görülmekte; bu durum, ileride yapılacak araştırmalar için potansiyel örneklem açılımları olarak değerlendirilebilir.

3.6. Amaçlar ve Ulaşılan Sonuçlar

Yürütülen lisansüstü tez çalışmalarında genel amaçlar, sanat eğitiminin farklı boyutlarını incelemek ve bu alanlarda öğretim sürecine katkı sağlayacak yöntem ve uygulamalar geliştirmek üzerine odaklanmıştır. Amaçlar aşağıdaki ana temalarda toplanmaktadır:

Tezlerin Ortak Amaçları:

- Sanat eğitiminin öğretim yöntemleri, yaklaşımları ve uygulamalarını değerlendirme
- Öğrencilerin sanatsal, bilişsel ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlama
- Kültürel mirasın sanat yoluyla aktarımını sağlama
- Teknoloji destekli öğretim uygulamalarını sanat eğitimiyle entegre etme
- Sanat eğitimi sürecinde etkili ölçme ve değerlendirme yöntemleri geliştirme
- Dezavantajlı gruplarla yapılan sanat uygulamalarıyla sosyal bütünleşmeyi destekleme

Ulaşılan Temel Sonuçlar:

1. *Sanat Eğitimi Yöntem ve Yaklaşımları:* Öğretim yöntemleri (proje tabanlı, işbirlikli, uygulamalı vb.) öğrencilerin tutumlarını, başarılarını ve sanatsal gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Atölye temelli ve yapılandırılmış programlar yaratıcı düşünmeyi artırmakta, sanatsal farkındalığı geliştirmektedir.
2. *Sanat ve Kültürel Miras / Geleneksel Sanatlar:* Geleneksel sanatların (minyatür, tezhip, ebru vb.) öğretimi, öğrencilerin kültürel kimliklerini güçlendirmiş, geçmişle bağ kurmalarını sağlamış ve kültürel değerlerin aktarımına katkıda bulunmuştur.
3. *Sanat ve Toplum (Dezavantajlı Gruplar, Sosyal Konular):* Sanat eğitimi, dezavantajlı grupların (sığınmacılar, cezaevindeki çocuklar, göçmenler vb.) ifade becerilerini desteklemiş, sosyal farkındalık kazandırmış ve toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırmıştır.
4. *Sanat Eğitimi ve Teknoloji:* Teknoloji kullanımı (dijital araçlar, bilgisayar destekli öğretim, simülasyonlar), sanat eğitiminde öğrencilerin motivasyonunu artırmış, öğrenme süreçlerini zenginleştirmiş ve çağın gerekliliklerine uygun yeni pedagojik modellerin oluşmasına katkı sağlamıştır.
5. *Sanat Eğitimi ve Ölçme/Değerlendirme:* Mevcut değerlendirme araçlarının yetersiz kaldığı durumlar tespit edilmiştir. Çok boyutlu değerlendirme yöntemlerine duyulan ihtiyaç vurgulanmış, bu alanda yeni modeller önerilmiştir.
6. *Sanat Eğitimi ve Psikoloji / Öğrenci Özellikleri:* Sanat eğitimi, öğrencilerin bireysel farklılıklarına duyarlı uygulamalarla duygusal, sosyal ve psikolojik gelişimlerini desteklemiş; özel gereksinimli bireyler için olumlu bir gelişim alanı oluşturmuştur.

3.6.1. Sanat Eğitimi Yöntem ve Yaklaşımları

Alt Kategoriler: Öğretim yöntemleri, öğrenme modelleri, uygulama temelli sanat eğitimi

Ulaşılan Sonuçlar:

- Öğrencilerin tutum, başarı ve sanatsal gelişimlerinde olumlu etkiler gözlenmiştir.
- Proje tabanlı, işbirlikli, uygulamalı atölye gibi yaklaşımlar yaratıcılığı desteklemiş; yapılandırılmış programlar farkındalığı artırmıştır.

Tez Kodları: T1, T3, T4, T5, T6, T7, T10, T11, T12, T15, T17, T22, T27, T33, T37, T40, T41, T44, T51, T54, T58, T64, T65, T66, T69, T70, T73, T78, T83, T85, T86, T93, T95, T101, T105, T112, T119, T123, T125, T126, T134, T135, T139, T143, T144, T145, T147, T150, T153, T159, T161, T165, T166, T170, T174, T175, T178, T184, T185, T188, T190, T192, T193, T197, T198, T203, T204, T205, T207, T208, T214, T215, T216, T217, T218, T219

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin önemli bir bölümünde, sanat eğitimi süreçlerinde kullanılan öğretim yöntemleri ve öğrenme modelleri odak noktası olmuştur. Elde edilen bulgular, proje tabanlı, işbirlikli ve uygulamalı atölye temelli öğretim yaklaşımlarının, öğrencilerin tutum, sanatsal başarı ve yaratıcı gelişimleri üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır.

Yapılandırılmış programlarla desteklenen bu yöntemlerin, öğrencilerde sanatsal farkındalığı artırdığı, eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiği ve öğrenme sürecine olan katılımı derinleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle uygulama temelli çalışmaların, teorik bilgilerin içselleştirilmesini kolaylaştırdığı ve öğrencilerin deneyim yoluyla öğrenmelerine katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda, sanat eğitiminin sadece bilgi aktarımına değil, yaratıcı sürecin desteklenmesine yönelik bir alan olduğu; bu nedenle de uygulama odaklı, öğrenci merkezli ve deneyime dayalı öğretim yaklaşımlarının daha fazla benimsenmesi gerektiği yorumu yapılabilir.

Bu eğilim, sanat eğitiminin pedagojik yönünün güçlendirilmesine katkı sağlamakta ve araştırmacıların yöntem seçimlerinde çağdaş öğrenme kuramlarına dayalı stratejilere yöneldiğini göstermektedir. Elde edilen bulgular, gelecekteki sanat eğitimi uygulamaları açısından hem teorik hem pratik düzeyde önemli ipuçları sunmaktadır.

3.6.2. Sanat ve Kültürel Miras / Geleneksel Sanatlar

Alt Kategoriler: Geleneksel sanatlar, kültürel aktarım, tarihî miras, motif ve figür kullanımı

Ulaşılan Sonuçlar:

- Geleneksel sanatların eğitime entegrasyonu öğrencilerin kültürel kimliğini desteklemiş, tarihî bilinci ve yaratıcı ifade alanlarını geliştirmiştir.
- Kültürel mirasın korunması ve günümüz sanatına aktarımı vurgulanmıştır.

Bu çalışmada analiz edilen tezlerin kimlik bilgileri (yazar adı, tez başlığı, kurum adı vb.) etik gerekçelerle gizlenmiştir. Tezler T1, T2, T3 ... şeklinde kodlanmış ve yalnızca içerik analizine yönelik tematik değerlendirmede kullanılmıştır. Örnek olarak kullanılan tez kodları şunlardır: T2, T14, T23, T28, T30, T35, T36, T39, T49, T60, T62, T72, T74, T76, T87, T96, T99, T103, T117, T124, T128, T130, T131, T132, T137, T140, T142, T148, T149, T150, T152, T156, T158, T160, T163, T168, T172, T176, T182, T189, T194, T195, T200, T202, T209, T210, T213.

Araştırma kapsamında incelenen tezlerde, geleneksel sanatlar ve kültürel miras odaklı çalışmalara sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Tezlerde ele alınan alt temalar arasında minyatür, tezhip, ebru gibi geleneksel sanat dalları; motif, figür ve tarihî mirasın yorumlanması gibi konular ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmaların, öğrencilerin kültürel kimlik gelişimini desteklediği, tarihî bilinç kazanmalarına katkı sağladığı ve yaratıcı ifade alanlarını genişlettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Geleneksel sanatların çağdaş sanat eğitimi ortamına entegre edilmesi, kültürel süreklilik açısından önemli bulunmuş; hem tarihî sanat birikiminin korunması hem de günümüz sanatsal üretim süreçlerine katkı sağlaması açısından olumlu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, geleneksel motiflerin yaratıcı biçimlerde yeniden yorumlanması, öğrencilerin hem estetik hem de kültürel duyarlılıklarını geliştirmiştir.

Ayrıca kültürel mirasın eğitim yoluyla aktarımının, bireylerin kimlik oluşum sürecinde güçlü bir rol oynadığı; bu bağlamda sanat eğitiminin sadece teknik becerilerle sınırlı kalmayıp kültürel bilinç ve tarihsel farkındalık geliştirme işlevini de üstlendiği yorumlanabilir.

Elde edilen bu bulgular, sanat eğitimi programlarında geleneksel ve kültürel unsurlara daha fazla yer verilmesi gerektiğine işaret etmekte; ayrıca kültürel değerlerin çağdaş eğitim yaklaşımlarıyla bütünleştirilmesinin sanatsal öğrenmeyi zenginleştirdiğini göstermektedir.

3.6.3. Sanat ve Toplum (Dezavantajlı Gruplar, Sosyal Konular, Sığınmacılar, Cezaevi vb.)

Alt Kategoriler: Dezavantajlı gruplar, sosyal adalet, göç, cezaevi, toplumsal cinsiyet

Ulaşılan Sonuçlar:

- Sanat eğitimi, dezavantajlı bireyler için ifade biçimi ve iyileştirici güç olarak işlev görmektedir.
- Göçmen, cezaevindeki bireyler gibi gruplarla yürütülen çalışmalar, sosyal uyum ve farkındalık açısından olumlu sonuçlar vermiştir.

Tez Kodları: T14, T18, T20, T26, T28, T29, T31, T35, T39, T43, T46, T47, T50, T52, T55, T56, T57, T59, T61, T62, T63, T68, T71, T77, T79, T81, T82, T84, T88, T90, T94, T97, T98, T100, T102, T104, T106, T107, T110, T111, T113, T115, T120, T124, T132, T133, T138, T140, T151, T152, T154, T155, T156, T157, T158, T164, T169, T171, T172, T173, T177, T181, T183, T187, T195, T196, T199, T206, T211, T213

Araştırmada incelenen tezlerin önemli bir bölümü, sanat eğitiminin toplumsal işlevi üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda özellikle dezavantajlı gruplarla (sığınmacılar, göçmen çocuklar, cezaevindeki gençler, özel gereksinimli bireyler vb.) yapılan çalışmaların, sanat eğitiminin sosyal uyumu, farkındalığı ve ifade özgürlüğünü destekleyici bir araç olarak kullanıldığını ortaya koyduğu görülmektedir.

Tezlerde, sanat eğitiminin bu gruplar için yalnızca sanatsal beceriler kazandırmakla kalmadığı, aynı zamanda bireylerin psikolojik olarak güçlenmelerine, kendilerini ifade etme becerisi kazanmalarına ve toplumla bağlarını güçlendirmelerine katkı sağladığı bulgulanmıştır. Özellikle cezaevindeki bireylerle, mülteci çocuklarla veya dezavantajlı bölgelerdeki öğrencilerle yapılan uygulamalı sanat çalışmaları, sanatın iyileştirici ve dönüştürücü gücünü somut biçimde ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet, göç, sosyal adalet ve kültürel dışlanma gibi sosyal meselelerin sanat yoluyla ele alınması; bireylerin bu konularda farkındalık geliştirmesine ve eleştirel düşünme becerilerinin artmasına da zemin hazırlamıştır. Bu yönüyle sanat eğitimi, sadece bireysel gelişimi destekleyen bir alan değil, aynı zamanda toplumsal farkındalık ve değişim için etkili bir araç olarak da değerlendirilmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda, sanat eğitiminin sosyal kapsayıcılık, toplumsal bütünleşme ve dezavantajlı grupların güçlendirilmesi açısından daha fazla odaklanılması gereken stratejik bir alan olduğu yorumu yapılabilir.

3.6.4. Sanat Eğitimi ve Teknoloji

Alt Kategoriler: Dijital sanat, bilgisayar destekli öğretim, teknoloji tabanlı uygulamalar

Ulaşılan Sonuçlar:

- Teknolojik araçların sanat eğitimine entegrasyonu, öğrenci motivasyonunu artırmış ve öğretimi zenginleştirmiştir.
- Dijital ortamlar, simülasyon ve bilgisayar destekli tekniklerin pedagojik yararı vurgulanmıştır.

Tez Kodları: T7, T24, T26, T32, T42, T45, T50, T52, T55, T56, T61, T75, T79, T82, T89, T91, T92, T97, T100, T102, T107, T110, T113, T114, T120, T133, T138, T154, T167, T177, T183, T196, T203, T212, T220

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin önemli bir bölümü, dijital teknolojilerin sanat eğitimiyle entegrasyonunu ele almaktadır. Bu tezlerde, özellikle bilgisayar destekli öğretim araçları, simülasyonlar, dijital tasarım programları ve çevrim içi platformların kullanımı, sanat eğitimi süreçlerini çeşitlendiren ve öğrencilerin ilgisini artıran etmenler olarak öne çıkmaktadır.

Tez bulguları, dijital ortamların öğrenci motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini, öğrenme süreçlerini zenginleştirdiğini ve pedagojik açıdan yeni yöntemlerin geliştirilmesine katkı sağladığını ortaya koymuştur. Bilhassa görsel sanatlar gibi uygulamalı alanlarda dijital araçlar sayesinde öğrenciler farklı malzemeler ve ifade biçimleriyle tanışmakta, sanat üretiminde alternatif yollar keşfetmektedir.

Ayrıca teknolojinin sağladığı imkânlar sayesinde uzaktan sanat eğitimi, artırılmış gerçeklik uygulamaları ve dijital portfolyo sistemleri gibi yenilikçi modellerin sanat eğitimi müfredatına entegre edilmeye başlandığı da gözlemlenmiştir. Bu durum, sanat eğitiminin sadece geleneksel araçlarla sınırlı kalmaması gerektiğini; çağın gerekliliklerine uygun olarak dijitalleşen bir yapıya evrilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bulgular, sanat eğitiminde teknolojinin yalnızca bir araç değil; aynı zamanda pedagojik dönüşümün temel bir bileşeni olarak ele alınması gerektiği yönünde yorumlanabilir. Bu doğrultuda dijital sanat eğitimi, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve teknoloji temelli sanatsal üretim konularında daha fazla akademik çalışmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

3.6.5. Sanat Eğitimi ve Ölçme/Değerlendirme

Alt Kategoriler: Başarı ölçütleri, değerlendirme araçları, süreç izleme

Ulaşılan Sonuçlar:

- Sanat eğitiminde değerlendirme süreçlerinin geliştirilmesi, öğrenmenin izlenmesi ve yönlendirilmesi için elzemdir.
- Çok boyutlu ve alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Tez Kodları: T16, T31, T53, T57, T68, T90, T118, T129, T138, T143, T145, T163, T165, T166, T167, T186, T192, T193, T198, T219

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde, sanat eğitimi süreçlerinde ölçme ve değerlendirme uygulamalarının giderek daha fazla sorgulandığı ve geliştirilmeye çalışıldığı gözlemlenmiştir. Tez bulguları, geleneksel başarı ölçütlerinin sanat eğitimi gibi subjektif ve yaratıcı süreçler içeren bir alanda yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Sanat eğitimi bağlamında öğrenme sürecinin izlenmesi, yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi için tek boyutlu ölçme araçlarının ötesine geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, portfolyo değerlendirmesi, öz değerlendirme, akran değerlendirmesi, dereceli puanlama anahtarları gibi alternatif ve çok boyutlu ölçme yöntemlerinin kullanımına dair artan bir eğilim söz konusudur.

Bazı tezlerde süreç odaklı değerlendirme modelleri önerilmiş; özellikle yaratıcı düşünme, ifade becerileri, sanatsal farkındalık gibi alanların niteliksel değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu da sanat eğitiminin sadece çıktıya değil, sürece odaklanarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin değerlendirme sürecindeki rolünün yeniden yapılandırılması gerektiğini; ayrıca sanat eğitimi bağlamında geliştirilmiş özgün değerlendirme araçlarına duyulan ihtiyacın sürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu çerçevede sanat eğitiminde ölçme-değerlendirme süreci, öğrencilerin sadece bilgi düzeylerini değil, aynı zamanda sanatsal yaratıcılıklarını, estetik duyarlılıklarını ve düşünsel gelişimlerini de kapsayacak şekilde ele alınmalıdır.

3.6.6. Sanat Eğitimi ve Psikoloji / Öğrenci Özellikleri

Alt Kategoriler: Tutum, motivasyon, özel gereksinimler, bireysel farklılıklar

Ulaşılan Sonuçlar:

- Sanat eğitiminin öğrencilerin duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı belirlenmiştir.
- Özellikle özel gereksinimli bireyler için sanat eğitimi terapötik bir rol oynamaktadır.

Tez Kodları: T8, T9, T14, T21, T38, T42, T63, T71, T79, T81, T84, T87, T91, T93, T102, T104, T108, T109, T111, T115, T120, T122, T136, T141, T143, T153, T155, T161, T165, T180, T186, T187, T199, T206, T211

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde, sanat eğitimi süreçlerinde kullanılan ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının, giderek daha eleştirel bir bakışla sorgulandığı ve alternatif yöntemlerin geliştirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular, geleneksel başarı ölçütlerinin, yaratıcı ifadeye ve sanatsal sürece dayalı olan bu alanda yeterince kapsayıcı olmadığına işaret etmektedir.

Sanat eğitiminin doğası gereği, öğrencinin sadece ürün değil, sürece yönelik performansının da izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, portfolyo değerlendirme, öz değerlendirme, akran değerlendirme, dereceli puanlama anah-tarları gibi çok boyutlu ve alternatif ölçme araçlarına yönelik bir eğilim dikkat çekmektedir.

Bazı tezlerde, özellikle yaratıcı düşünme, estetik duyarlılık ve ifade becerilerini değerlendiren süreç odaklı modeller önerilmiştir. Bu bulgu, sanat eğitiminin sadece çıktılara değil, öğrenme sürecinin bütününe odaklanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, tezlerde öğretmenlerin değerlendirme sürecindeki rollerinin yeniden tanımlanması gerektiği, hazır ölçme araçlarının çoğu zaman yetersiz kaldığı ve sanat eğitimi alanına özgü ölçme araçlarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak, ölçme-değerlendirme süreçlerinin yeniden yapılandırılması, öğrencilerin sanatsal yaratıcılıkları, estetik algıları ve düşünsel gelişimlerini çok yönlü biçimde kapsayacak şekilde ele alınmalıdır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Bu araştırmada, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda 2010–2024 yılları arasında tamamlanan 220 lisansüstü tez; program türü, yıl, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, örneklem grupları ve tematik içerikleri bakımından sistematik olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, söz konusu tezler üzerinden sanat eğitimi alanındaki akademik eğilimleri, yöntemsel yaklaşımları ve içerik çeşitliliğini ortaya koymak; alt amaçlar doğrultusunda ise bu eğilimleri istatistiksel ve tematik boyutlarda değerlendirmektir.

Elde edilen bulgular, sanat eğitimi alanındaki akademik üretimin yıllar içerisinde hem niceliksel olarak arttığını hem de niteliksel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. 2019 yılında tez sayısındaki ciddi artış, Karaman ve Bakırcı'nın (2010) ifade ettiği gibi akademik teşvik uygulamalarıyla doğrudan ilişkili görünmektedir. Öte yandan, 2020–2021 dönemindeki düşüş, COVID-19 pandemisinin akademik üretime olan olumsuz etkisini yansıtmaktadır. Bu durum, sanat eğitimi gibi uygulamalı alanlarda pandemi sürecinde yaşanan duraklamaların daha belirgin sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Araştırma yöntemleri bakımından tezlerde nicel ve nitel yöntemlerin dengeli bir şekilde kullanıldığı gözlenmiş; bu da sanat eğitimi alanının hem bilimsel hem de sanatsal yönlerini içeren bütüncül bir yaklaşımı benimsediğine işaret etmektedir (De Los Reyes & Kazdin, 2008). Ancak özellikle doktora düzeyinde gözlemlenen karma yöntem kullanımı haricinde, bu yöntemin lisansüstü düzey genelinde yeterince yaygınlaşmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu, sanat eğitimi araştırmalarında metodolojik çeşitliliğin artırılması gerektiğine dair literatürdeki mevcut çağrılarla örtüşmektedir.

Örneklem grupları açısından tezlerin büyük bir kısmının öğrenciler üzerinde yürütüldüğü; özellikle lisans düzeyindeki öğrencilerin ön planda olduğu görülmüştür. Bu durum, Erden Kocaarslan'ın (2024) da vurguladığı gibi Türkiye genelindeki sanat eğitimi araştırma pratikleriyle örtüşmektedir. Ancak farklı örneklem gruplarının –örneğin öğretmenler, akademisyenler, sanatçılar, veliler ve dezavantajlı bireyler– de araştırmalara dâhil edilmiş olması, alan yazına farklı sosyal katmanlardan gelen veri setleriyle katkı sunulmasını sağlamaktadır. Bu çeşitlilik, sanat eğitiminin yalnızca sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmayıp toplumun farklı katmanlarına ulaşan bir yapıya büründüğünü göstermektedir.

Tezlerde ele alınan temaların dağılımı, sanat eğitimi araştırmalarının çok boyutlu yapısını açıkça ortaya koymaktadır. Çal'ın (2016) belirttiği gibi, bu çeşitlilik sanat eğitiminin yalnızca teknik becerilere değil; aynı zamanda kültürel mirasın aktarımına, toplumsal farkındalık yaratmaya, psikolojik gelişimi desteklemeye ve teknoloji entegrasyonuna da odaklandığını göstermektedir. Bu bağlamda, araştırma kapsamında belirlenen altı ana tema –öğretim yöntemleri, kültürel miras, toplumsal katkılar, teknoloji, ölçme-değerlendirme ve psikolojik yönelimler– sanat eğitiminin pedagojik işlevlerinin yanı sıra, ideolojik, kültürel ve sosyo-duygusal yönlerini de yansıtmaktadır.

Bu sonuçlar, araştırmanın hem genel amacı olan tezlerin sistematik analizi hem de alt amaçları kapsamında belirlenen dağılım, örneklem, yöntem ve tematik analiz adımlarının her birine karşılık gelecek şekilde tutarlı bir çerçeve sunmaktadır. Aynı zamanda, elde edilen bulguların sadece mevcut durumu tespit etmekle kalmayıp, sanat eğitimi alanındaki akademik üretimin gelecekte hangi yönlerde gelişebileceğine dair stratejik ipuçları sunduğu da söylenebilir.

4.2. Sonuç

Bu araştırmada, 2010–2024 yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamlanan 220 lisansüstü tez sistematik biçimde incelenmiş; tezlerin program türü, yılı, yöntemi, veri toplama araçları, örneklem grubu ve tematik yönelimi bağlamında sanat eğitimi alanındaki

akademik eğilimler ortaya konmuştur. Araştırmanın genel amacı ve alt amaçları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

1. Tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu tespit edilmiş; 2019 yılındaki üretim artışı akademik teşvik politikalarıyla, 2020–2021 yıllarındaki düşüş ise pandemi etkileriyle açıklanabilir düzeydedir. Bu bulgu, sanat eğitimi alanında akademik üretimin dışsal faktörlerden güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir.
2. Araştırma yöntemleri bakımından nitel ve nicel yaklaşımların dengeli şekilde kullanıldığı; ancak özellikle doktora düzeyinde karma yöntem tercihinin arttığı saptanmıştır. Bu durum, metodolojik derinliğin üst düzey akademik çalışmalarda daha belirgin hâle geldiğine işaret etmektedir.
3. Veri toplama araçları açısından en çok deneysel desen, durum çalışmaları, sanatsal uygulamalar ve anket/ölçeklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu çeşitlilik, sanat eğitimi araştırmalarında pedagojik ve yaratıcı sürecin birlikte ele alındığını, ölçme-değerlendirme araçlarının ise giderek çeşitlendiğini göstermektedir.
4. Örneklem grupları içinde öğrencilerin ağırlıklı biçimde temsil edildiği görülmüştür. Bununla birlikte öğretmen, akademisyen, sanatçı ve dezavantajlı grupların da araştırmalara dâhil edilmesi, sanat eğitimi alanında toplumsal kapsayıcılık bilincinin gelişmekte olduğunu ortaya koymaktadır.
5. Tez amaçları ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda ortaya çıkan altı ana tema (öğretim yöntemleri, kültürel aktarım, toplumsal katkı, teknoloji entegrasyonu, ölçme-değerlendirme, psikolojik gelişim), sanat eğitiminin yalnızca teknik becerilere değil; kültürel, sosyal ve bilişsel gelişime hizmet eden çok yönlü bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur.
6. Sanat eğitimi alanında yürütülen bu tezlerin, gerek bireysel gelişim gerekse toplumsal fayda açısından etkili ve güncel temaları ele aldığı; ancak dijital sanat eğitimi, kültürel çeşitlilik ve değerlendirme modelleri gibi bazı özgül alanlarda daha fazla akademik üretime ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, sanat eğitimi alanındaki akademik üretimin, hem derinlik hem çeşitlilik açısından gelişmekte olduğu; gelecekteki çalışmaların ise metodolojik zenginlik, dijital entegrasyon ve sosyal kapsayıcılık boyutlarında güçlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Sanat eğitimi araştırmalarında karma yöntem kullanımı teşvik edilmelidir.
2. Farklı yaş grupları ve paydaşlara (veli, sanatçı, akademisyen) yönelik araştırmalar artırılmalıdır.
3. Sanatsal araştırmalarda yenilikçi araçlar ve disiplinlerarası yaklaşımlar geliştirilmelidir.
4. Tez hazırlama sürecinde metodoloji desteği güçlendirilmeli, araştırma eğitimi çeşitlendirilmelidir.
5. Dijital sanat, kapsayıcı eğitim ve kültürel çeşitlilik gibi güncel temalar, gelecekteki çalışmalarda daha fazla yer bulmalıdır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): HMO(%50), AEK(%50)

Veri Toplanması (Data Acquisition): HMO(%70), AEK(%30)

Veri Analizi (Data Analysis): HMO(%60), AEK(%40)

Makalenin Yazımı (Writing Up): HMO(%40), AEK(%60)

Makalenin Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): HMO(%30), AEK(%70)

KAYNAKÇA

- Alakuş, A. O., & Mercin, L. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 14-20.
- Çal, S. (2016). *2007-2014 yılları arasında Türkiye’de sanat eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin tematik açıdan incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). Eğitim araştırmalarında eğilimler: İçerik analizi yöntemi ile bir derleme çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- De Los Reyes, A., & Kazdin, A. E. (2008). Informant discrepancies in the assessment of childhood psychopathology: A critical review, theoretical framework, and recommendations for further study. *Psychological Bulletin*, 134(4), 483-509. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.4.483>
- Dilmaç, B. (2009). Sanat eğitimi yoluyla estetik duyarlılığın kazandırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 15-27.
- Erden Kocaarslan, E. (2024). Sanat eğitimi alanında öğrenci merkezli yaklaşımların etkisi üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 57(2), 250-270.
- Karaman, A., & Bakırcı, H. (2010). Akademik teşviklerin akademik üretkenlik üzerindeki etkileri: Bir değerlendirme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(3), 130-142.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanat eğitimi: Görsel sanatlar öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Kuru, Ö. (2016). Sanat eğitiminin dönüşen işlevi ve yeni çağın gereklilikleri. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 18(1), 5-10.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass Publishers.
- Orhun, H. M. (2025). *Sanat eğitimi konulu lisansüstü tezlerin (2010-2024) tematik içerik ve yöntem açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Özsoy, V. (1996). Cumhuriyet dönemi sanat eğitimi politikaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 29(1), 103-117.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.